

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 330.34

ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Аведян Л. Й.,

*к.е.н., доц., доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки,
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця,
м. Харків*

Розглянуто питання, пов'язані з визначенням ролі інвестицій та інновацій як визначального фактора забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Проаналізовано перешкоди на шляху трансформації економічних відносин та можливі шляхи їх усунення.

Ключові слова: інвестиції, інновації, конкурентоспроможність, національна економіка, трансформація, економічні відносини.

Avedian L. Y.,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Public Administration,
Public Management and Regional Economy Department, Semen Kuznets KhNUE, Kharkiv*

INNOVATION AND INVESTMENT AS A FACTOR OF PROVIDING COMPETITIVE ABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY AND THE TRANSFORMATION OF ECONOMIC RELATIONS

The problems associated with the definition of the role of investment and innovation as a key factor in ensuring the competitiveness of the national economy. Analyzes the obstacles to the transformation of economic relations and possible ways to address them.

Key words: investment, innovation, competitiveness, national economy, the transformation of economic relations.

Постановка проблеми. Економіка України так досі й не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно – рівнем добробуту населення.

Більшість підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, із слабкою диверсифікацією продуктів і ринків. Саме тому, в умовах збільшення відкритості економік країн світу та поглиблення глобалізаційних процесів, набуває актуальності питання забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Головною умовою подальшого трансформаційного розвитку економіки України є пошук нових шляхів залучення інвестиційного капіталу для забезпечення перспективного розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування інвестиційного іміджу та інвестиційної привабливості економіки України розглядав у своїх працях О. Гаврилюк [3], формування концепції поліпшення інвестиційного клімату в Україні

аналізував О. Малютін [8], інноваційну парадигму управлінської діяльності аналізував В. Россоха [13], рейтингову оцінку економіки України за рівнем інвестиційної привабливості розглядала Н. Марченко [9].

Мета статті. Однією з особливостей XXI ст. є ускладнення структури економічних систем, прискорення науково-технологічних змін, активний вплив інтеграційних процесів на специфіку соціально-економічного розвитку окремих держав та світу в цілому.

Проблеми трансформації економіки окремих держав в умовах глобалізації набувають особливого науково-теоретичного та практичного значення з урахуванням сучасних реалій розвитку. На сьогоднішній день постає необхідність визначення стану зовнішньоекономічних відносин України, виявлення екзогенних та ендегенних ризиків трансформації економіки України та обґрунтування стратегічних пріоритетів її ефективної реінтеграції до глобального економічного простору.

Виклад основного матеріалу. В період трансформації економіки України необхідно поєднувати, з одного боку, посилення соціальної спрямованості бюджету, з другого – збільшення бюджетних інвестицій на програми підвищення конкурентоспроможності країни (наукові дослідження, людський капітал, інноваційно-інвестиційну діяльність). Показники економічного зростання, інфляції мають бути взаємоузгоджені з рівнем дефіциту держбюджету, державного боргу.

Сучасна держава постає перед проблемою вибору стратегії економічного розвитку, що передбачає оптимальне поєднання соціальних та економічних програм – “стратегій зростання для боротьби з бідністю” [5].

Останніми роками точаться дискусії щодо оптимального співвідношення розмірів соціальних та інвестиційних витрат бюджету. В умовах кризових обмежень соціальна спрямованість бюджету вважається несумісною зі стратегією та бюджетом економічного зростання. Часто стверджується про взаємозалежність між рівнем економічного зростання, що досягається, зокрема, і державними інвестиціями, та соціальною рівністю.

Передбачається, що завдяки вищим темпам економічного зростання збільшуються можливості бюджету фінансувати соціальні програми.

З іншого боку, “...до певної міри протиставлення зростання/бідність видається беззмисловим” [14].

Зокрема, у розвинених країнах спостерігається менша диференціація в доходах на відміну від більшості країн, що розвиваються, які демонструють високі темпи економічного зростання при збільшенні розривів у розподілі доходів.

Велике значення для формування бюджету в цілому має динаміка інвестицій в економіку. З точки зору бюджету держави, активізація інвестиційної діяльності, постійне зростання інвестиційних витрат на економіку проявляється через вплив інвестицій на базу оподаткування. Прямим наслідком активізації інвестиційної діяльності є розширення бази оподаткування практично усіх податків, зборів, обов’язкових платежів, а тому зростання інвестицій є стабільною стратегічною передумовою формування достатніх фінансових ресурсів держави у формі податкових надходжень.

Конкурентною силою є форсоване збільшення інноваційного потенціалу відповідно до нової ролі людського фактора, співвідношення науки та виробництва. В такому контексті саме бюджетна політика є ключовим інструментом формування інформаційного суспільства через витрати на освіту, науку, ініціацію технологічних кондомініумів, науково-технічних проектів.

Обмеженість внутрішнього інвестиційного потенціалу та низька привабливість реального сектору економіки для іноземних інвесторів не сприяють формуванню передумов для модернізації необоротних активів, виробничих технологій, інфраструктури.

Це, у свою чергу, знижує конкурентоспроможність національної економіки на міжнародній арені.

Загальносвітова економічна трансформація відбувається на базі новітніх технологій, концентрації виробництва і капіталу, посилення глобальних і регіональних інтеграційних процесів. Висунення високих технологій на передній план у процесі економічного розвитку визначило зміну пріоритетів у питаннях інвестування і глобальної конкуренції. Головна увага держави зосереджується на формуванні такого підприємницького середовища, яке підвищує можливості підприємств бути інноваційними, гнучкими і конкурентоспроможними.

Конкурентоспроможність сьогодні називають основним джерелом стійкого економічного зростання. Її основою, у свою чергу, є інноваційна активність бізнесу. Успіх все більшою мірою обумовлений оновленням технологій, освоєнням нових ринкових ніш і організаційними нововведеннями.

Конкурентоспроможність є визначальним критерієм ефективності будь-якого економічного суб'єкта. Конкурентні переваги економіки країни, її окремих галузей, підприємств та регіонів на глобальних ринках обумовлюють темпи зростання виробництва та рівень національної безпеки. Рівнем конкурентоспроможності визначаються і світові господарські позиції країни.

Концепції конкурентоспроможності національної економіки мають велике практичне значення під час розроблення програм щодо вдосконалення конкурентних переваг країни, розвитку її експортної бази в довгостроковому періоді на регіональному і національному рівнях. Але місця, які посідає Україна у рейтингах міжнародних організацій, переконливо свідчать про її низьку конкурентоспроможність.

Необхідною умовою виходу України з кризового стану, інтеграції до ЄС та розв'язання проблем національної безпеки є розробка і реалізація стратегії щодо підвищення її міжнародної конкурентоспроможності. Тільки забезпечення високої конкурентоспроможності вітчизняної економіки на внутрішньому та на світових ринках може закласти основи для зростання обсягів виробництва, життєвого рівня населення [1].

Основним фактором високого рівня конкурентоспроможності суб'єктів міжнародних економічних відносин є їх сприйнятливість до інновацій. Тобто всі конкурентоспроможні суб'єкти обирають стратегію інноваційного розвитку. Це справедливо і на державному рівні. Саме потужний економічний потенціал дає змогу країні та її фірмам успішно конкурувати на світових ринках

Постіндустріальний етап світового господарювання формує нові детермінанти та критерії ефективності національних моделей економічного розвитку. Основою соціально-економічного прогресу стає здатність економічних систем забезпечувати безперервний процес створення та виробничого освоєння нових технологій. Посилення міжнародної конкуренції, формування глобального конкурентного середовища, залучення всіх країн до процесу міжнародного поділу праці спонукає уряди держав до пошуку джерел стратегічних конкурентних переваг, що і зумовлює важливість цілеспрямованої державної підтримки інноваційної діяльності, яка дозволяє забезпечити довгострокові переваги на основі технологічних новацій.

Згідно із Законом України "Про інноваційну діяльність" головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення та розвитку науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

До основних принципів державної інноваційної політики відносять:

- орієнтацію на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку й використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної податкової та митної політики у сфері інноваційної діяльності тощо.

Разом з тим необхідно констатувати, що недостатньо ефективна промислова політика, яка вбачається у слабкій структурованості цілей, недостатній кількості заходів прямої та непрямої підтримки інноваційної діяльності, невтручанні державного управління у розв'язання нагальних проблем виробництва, призвела до того, що частка промислових підприємств, де впроваджувалися інновації, постійно знижується.

Характерною тенденцією розвитку провідних країн світу є посилення державної підтримки суб'єктів, що займаються інноваційною діяльністю. Як свідчить досвід розвинутих країн світу, вплив інноваційного фактора на економіку має відбуватися шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, бюджетно-фінансовою, кредитно-грошовою, промисловою та зовнішньоекономічною політикою й за умови поєднання інтересів держави, бізнесу, наукових установ.

В Україні господарський механізм може управляти продукуванням конкурентоспроможної продукції. Але проблемним є питання організаційного забезпечення ефективної взаємодії його галузей з урахуванням потреб держави.

Основним змістом державного управління інноваційним розвитком є координація злагодженої роботи усіх ланок господарського механізму, налаштованого на створення та впровадження конкурентоспроможної інноваційної продукції. Результатом цього має стати прискорення економічного зростання країни та підвищення конкурентоспроможності економіки України [15].

Наприклад, у США держава проводить обґрунтовану інноваційну політику: з одного боку, зменшується загальне бюджетне фінансування університетів, з іншого – більше коштів виділяється на фінансування конкретних програм спільної діяльності університетів та технопарків. У Великобританії діє потужний Кембриджський парк, створений на базі всевітньо відомого університету. На сьогодні у ньому налічують понад 350 фірм, які функціонують у сфері високих технологій. Активний розвиток технопарків спостерігається також у Китаї, Індії, Сінгапурі [2].

Одне з перших місць у сфері створення технопарків посідає Франція. Програми створення технополісів здійснюються в Таїланді, Індонезії, Філіппінах, Малайзії. У технічні мегаполіси перетворюються окремі регіони Японії й Австралії.

Зарубіжній досвід свідчить про використання різних прямих та непрямих методів державної підтримки створення та функціонування технопарків та інших інноваційних структур. Це програми фінансового стимулювання, пряме інвестування акціонерного капіталу та державних кредитів, різні форми податкових та митних пільг. Існує приблизно 300 різних форм та методів стимулювання інноваційної діяльності. В Україні більша частина з них не використовується взагалі.

Як показує досвід розвинутих країн (Ірландія, Фінляндія, Ізраїль, США, Корея), для здійснення структурних перетворень і технологічної модернізації економіки необ-

хідною умовою є перехід від принципів ринкового прагматизму до використання моделі регульованої ринкової економіки з високою часткою прямого й непрямого державного впливу, що включає в себе розробку ефективної інвестиційно-інноваційної політики, суть якої полягає у виробленні і реалізації системи пріоритетів, створення механізмів і окремих заходів, що забезпечують формування національної інноваційної системи.

Висновки та перспективи подальших досліджень в цьому напрямі. В сучасних умовах усталену безпеку розвитку гарантують структурно-збалансовані національні економіки – з нормально функціонуючим реальним і міцним фінансовим секторами економіки, оптимальними пропорціями виробничої і невиробничої сфер, державного і приватного секторів, адекватним внутрішній та міжнародній соціально-економічній структурі середовищем життєдіяльності.

Для становлення такої економіки трансформаційні заходи повинні бути системними, а орієнтація і логіка їх здійснення повинна забезпечувати: економічну незалежність, що означає насамперед самостійне формування економічної політики, здійснення державного контролю над національними ресурсами та державного регулювання економіки, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі; стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає забезпечення міцності і надійності всіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів; здатність до саморозвитку і прогресу, тобто можливість вибору власної моделі розвитку, спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний та духовний потенціал країни.

Найголовнішим стратегічним завданням України постає пошук власного місця в динамічно мінливій глобальній структурі світу. Новітня історія переконливо довела, що повторення вже пройденого розвинутими постіндустріальними країнами шляху, так званого “наздоганяючого розвитку”, який передбачає масове виробництво промислових товарів на підставі дешевих власних ресурсів, не є ефективним.

Так само неефективно та навіть небезпечно намагатися впровадити в себе чужі зразки економічної політики, якими б дієвими вони не були там, де з’явилися.

Єдиною можливістю рівноправного входження України в глобальну економіку є побудова власної економіки знань, що повинна базуватися на вже наявних конкурентних перевагах у гуманітарній, геоекономічній, геостратегічній, геополітичній сферах. Тільки зосередивши всі можливі ресурси на так званих “точках прориву”, тобто на тих напрямках науково-інноваційного розвитку, у яких Україна має передові позиції у світі, ми зможемо повноцінно конкурувати у сучасному світі.

Основним пріоритетом економічного розвитку є підвищення конкурентоспроможності нашої економіки шляхом нарощування продуктивності виробництва. Тільки таким чином можна реально підвищити якість життя громадян України. Досягнення такої цілі можливо лише за умови впровадження якісних змін у дерегуляції підприємницької діяльності, податковій, грошово-кредитній, зовнішньоторговельній та інвестиційній політиці, що сприятиме розвитку приватного бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. *Антонюк Л. Л.* Міжнародна конкурентоспроможність країн: регіональний аспект [Електронний ресурс] / Л. Л. Антонюк. – Режим доступу : www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2005_1_Antoniuk_ukr.pdf.
2. *Арутюнова Є. Ю.* Зарубіжний досвід створення інноваційної інфраструктури та можливість його застосування для України / Є. Ю. Арутюнова, М. Г. Мордвінова, Р. В. Ободець // Економічний простір. – 2009. – № 22/1. – С. 65–70.

3. *Гаврилюк О. В.* Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О. В. Гаврилюк // *Фінанси України*. – 2011. – № 2. – С. 99.
4. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>
5. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації: монографія / В. С. Кравців, М. І. Мельник, В. Б. Антонов ; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. – Л., 2011. – 366 с.
6. Зростання інвестиційної привабливості. – УКАБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agribusiness.kiev.ua>.
7. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ifc.org/Ukraine/bee
8. *Малютін О. К.* Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О. К. Малютін // *Фінанси України*. – 2011. – № 11. – С. 41.
9. *Марченко Н. А.* Рейтингова оцінка України за рівнем інвестиційної привабливості / Н. А. Марченко // *Науковий вісник ЧДІЕУ*. – 2011. – № 2 (10). – С. 94–100.
10. *Мусіна Л. А.* Формування та реалізація державної політики сприяння розвитку інноваційних виробництв і технологій / Л. А. Мусіна // *Формування ринкових відносин в Україні* : зб. наук. праць. – К. : НДЕІ, 2012. – № 5 (132). – С. 78–82.
11. Офіційний сайт “Дослідного центру Brookings Institution” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.brookings.edu/>
12. Рейтинги агентства Moodys [Електронний ресурс] : Moodys. – Режим доступу : <http://www.moodys.com>.
13. *Россоха В. В.* Інноваційна парадигма управлінської діяльності / В. В. Россоха // *Агроінком*. – 2005. – Вип. 5–6. – С. 59–61.
14. *Стігліц Джозеф.* Глобалізація та її тягар / Джозеф. Стігліц ; пер. з англ. – К. : Вид. дім “КМ Академія”, 2003. – С. 92.
15. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К. : Парлам. вид-во, 2009. – 632 с.
16. *Groht V.* Warten auf den Boom: Direktinvestitionen in die osteuropaischen Beitrittslander; Wunschen und Fakten / V. Groht. – Berlin : Ed. Sigma, 2005. – 240 p.
17. *Zschiedrich H.* Auslandsische Direktinvestitionen: Segen oder Fluch / H. Zschiedrich // *Wirtschaft und Gesellschaft: wirtschaftspolitische Zeitschrift der Kammer fur Arbeiter und Angestellte fur Wien*. – Wien: LexisNexis, Bd. 3. – 2005. – S. 154.
18. *Williams D.* The Impact of Foreign Direct Investment on the Economic Development of Central and Eastern Europe. – 2010. – P. 54–155.

Надійшла до редколегії 20.10.2016 р.

УДК 338.5

ЦІНОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

Косенко В. В.,

*к. держ. упр., доц., доцент кафедри економічної політики та менеджменту,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України;*

Мілаш Л. М.,

*к. е. н., доц., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту ХТЕІ КНТЕУ,
м. Харків*

Стаття присвячена аналізу існуючих методів ціноутворення в сучасних умовах, зокрема, методу маркетингових оцінок. Розглянуто специфіку формування цін на інформаційні товари і послуги. Проаналізовано сучасні тенденції міжнародного трансферу технологій та участь в ньому України. Доведено, що ціноутворення в системі трансферу технологій формується в результаті взаємодії всіх учасників ринку.

Ключові слова: ціна, ціноутворення, технології, трансфер технологій, методи ціноутворення.

© Косенко В. В., Мілаш Л. М., 2016